

Hafid Buaza

PARAVION

roman

S holandskog prevela
Ivana Šćepanović

■ Laguna ■

Naslov originala

Hafid Bouazza

PARAVION

Fatimi

Copyright © 2003 Hafid Bouazza

Translation Copyright © 2008 za srpsko izdanje, LAGUNA

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dank zij een subsidie van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds

Ova knjiga izdata je zahvaljujući pomoći Holandskog fonda za literarnu i prevodilačku produkciju

U delu III i IV ima odlomaka preuzetih od Teokrita

I deo

1

Slušaj.

Ono što zvuči kao opomena na tišinu – ššš! – u stvari je zvuk vetra u drveću, žamor mnogih jezika u lišću. Nije li možda cvrkut nevidljivih ptica ogovaranje?

Nameravali su da njegov odlazak drže u tajnosti. Baba Baluk i njegova žena nikome nisu pominjali njegov skori odlazak, bojeći se klevetanja i nesreće – zbog urokljivog oka – ali uzalud. Ko je mogao čuti njihovo šaputanje u noćima iza zavesa? Ko zna kakvi sve prislušivači žive u teškoj letnjoj pomrčini? Njegova žena videla je jedne noći neku svetlost na nebu koja je blesnula i nestala. Možda svici, ali se sama ni trenutak nije dvoumila da su to demoni koji se svake noći okupljaju da razmene prikupljene vesti. To se obično dešavalo, Apkarskoj dolini koja se prostirala iza njihove kuće. Svadba ovde, putovanje onde, starac u nužniku, devica u kupatilu, crno pastirče po podne: niko nije bezbedan od nestašluka zlih duhova. Nežni razgovori dvoje mladih, puni nade i zabrinutosti, nisu nikako mogli preći prag spavaće sobe: ljudsko uho ih stoga nije moglo čuti.

U tim danima prigušenih razgovora i očajanja njihova veza bila je ispunjenija ljubavlju više nego ikada. Godine ustručavanja i stida počele su odjednom da boje ženine oči neuzdržanom ljubavlju: dužice su joj cvetale kao suncokreti. Zenice su se uvećale od trudnoće. Upijale su muževljev lik požudno i sa svih strana, uvlačile ga u sebe laganim spuštanjem trepavica i zatvarale ga za kasniju upotrebu. Bila je to gotovo pobožna kretnja. Pogled i milovanja Babe Baluka razneživali su je i podmlađivali. Kada ju je milovao, svaka bora na njegovoj ruci učestvovala je u tome i milovanje se širilo u talasima po njenoj koži, izvijajući joj usne u osmeh. Podrhtavala je. Vrhovi njegovih prstiju kretali su se prijatnije nego mnoštvo različitih povetaraca što su se sticali u krošnji jabuke koja nije mogla da se zarumeni kao ona.

Koža joj je bila beo krajolik a lice istok: sa dva rumena sunca. Grudi su bile zapad: tamo su sunca zalazila kao oreoli. Bila je toliko bela da se činilo kao da je živela u tami, kao da nikada nije videla svetlost dana, ni dan nju. To je moglo biti i zbog čestih odlazaka u kupatilo, što je veoma volela, i tamo je često provodila popodne. Stopala su joj bila crvena kao zemlja po kojoj je hodala. Druge žene, boje lešnika ili mahagonija, zavidele su joj na alabasterskoj koži. Zvala se Mamura.

Kada bi joj se oči zasitile njegovog lika, okretala je svoju krhku toplinu postrance prema njegovim grudima, gde je pulsiralo jedno pismo. Njegove ruke sklapale su se oko tela koje je nosilo život, obuhvatale je kao da je korpa letnjeg voća. Ona se okretala u njegovom zagrljaju i gledala ga. A on bi joj lice zatočio šakama. Brada je počivala na mestu gde su se njegovi dlanovi dodirivali i on ju je ljubio u usta i u čelo. Proklet bio i još jednom neka je proklet onaj koji je otkrio razlog njihove isprepletenosti.

I sve vreme pismo je živelo između njih kao dete ili dragocena domaća životinja, pored dve koze i magarca.

Bolelo ju je što se ispostavilo da su sve njene mere predostrožnosti bile uzalud. Uz to, bila je nemoćna protiv glasina koje nikada ne spavaju i imaju nebrojene odjeke u ponorima i po ravnicama severne Moreje (to je Mavarska, za vas, gospodo), gde beli zaselak jedva opstaje na crvenoj zemlji i ščepa sve čega se može domoći da bi razbio dosadnu svakodnevicu svog postojanja. Usamljena reč koju uhvati list vinove loze što se besplodan kao uživanje žene vuče po zidovima njihove kuće u onaj drugi svet bučnih pijaca i čaše greha, ko bi to znao, jedna takva reč, ispričana vetru koji je to preneo u ženske odaje, bila je dovoljna da glasinu dovede u stanje takvog uzbuđenja da sva zatreperi od ogovaranja poput jedra na vetru.

Nisu pomogle čak ni hamajlije i formule koje su joj dale babice Heira i Eira, nerazdvojne blizakinje koje su odgajile Mamuru. Ujutru, na dan polaska, kada je sve postalo jasno, jadna Mamura se sita isplakala.

Deset godina posle svog oca, koji se takođe zvao Baba Baluk, Mamurin muž Baba Baluk odluči da krene očevim stopama. Prošlo je sedam godina otkada su dobili očevo pismo. Bila je to godina kada je susedov magarac pao u provaliju, godina oskudice (cena krompira je skočila). Otada nisu više ništa čuli od njega. Gotovo svake noći kuću im je posećivala sova pevajući na prozoru tužnu pesmu „U-uu“. Ova tužbalica delovala je na njih utešno i osećali su da je s ocem sve u redu. Mamura je imala pobačaj i činilo se da nikada neće prestati da krvari. Ugrušci krvi ležali su na belom čaršavu. Grčevi su bili nepodnošljivi, no Heira i Eira su joj dale neke prosvetljujuće meleme koji su joj izazivali divne vizije i snove.

Ali par bez dece nije odustajao. Prkosili su ogovaranjima susedki, a svaka žena bila je susedka: toliko je zaselak bio mali. Njihov seks je bivao sve češći, sve usmereniji cilju, ali ujedno i očajničkiji. Baba Baluk je možda patio od nedostatka mašte i nedovoljno razvijene želje za raznovrsnošću u krevetu, ali to je nadoknađivao neumornošću, mada možda jednoličnom. No u svakom slučaju, bilo je to ono što je nazivao muškošću. Pa šta biste još hteli? Njegova žena je ćutala i bila je strpljiva.

Za vreme popodnevnog odmora, sijeste, dođe poštar preznojen i prekriven crvenom prašinom, na motoru soleksu takođe prekrivenom crvenom prašinom. Pratio ga je oblak prašine poput kakvog divljeg krda. Ljudi koji su bili napolju prestadoše da rade ono što su radili, ako su uopšte nešto radili, i stadoše da ga gledaju sa strahopoštovanjem. Žene koje su u kući nešto radile istrčашe napolje. On se zaustavi pred kućom Babe Baluka i Mamure i stavi soleks pored zida. Oblaci prašine se slegnuše.

On skide izbledelu kapu, obrisa podlakticom znoj i prašinu sa čela, zatrepeta stisnutim očima i uzdrhtalim trepavicama prema suncu. Pošto je pljunuo na zemlju – ljudi se zaprepašćeno povukoše – zalupa na zardala vrata i pruži Babi Baluku kovertu koja je bila iskrzana i prašnjava kao da je čitav put prevalila pešice. Uglovi su imali magareće uši, toliko su puta prolazili kroz tuđe ruke. Plavo-bela poštanska marka s neobičnom pticom najavljalvala je zemlju odakle je koverta stigla. Adresa je naškrabana kitnjasto elegantnim prstenastim slovima, tamno perje na belim grudima ptice grabljivice. Baba Baluk zahvali poštaru, koji se odveze ostavljajući za sobom crvene utvare. Drhteći od strahopoštovanja, on otvori kovetu i izvadi pismo koje se sastojalo od nekoliko stranica. Hartija je bila fina i nežna, pomalo zrnasta

kao kad se naježi mlada devojkа. Plačući, pogleda sadržaj, poljubi ljubičasto mastilo modrim usnama; i pri svakom listu koji bi uzeo u ruke, zaplakao bi još jače.

„Budi pažljiviji“, reče Mamura, „inače ćeš izbrisati reči.“

Ljudi su se tiskali oko kuće ne bi li nešto doznali, virili su ispod vrata, jedan je čak hteo da se popne na krov preko vinove loze na koju se uzverao u patikama, ali kada je tamo spazio kameleona, srušio se prestrašen na zemlju.

Baba Baluk izađe, a ljudi se rasturiše na sve strane. Pope se na magarca i uputi se u grad da nađe nekog ko bi mu pročitao pismo. Činilo mu se da oseća očeve reči na usnama pa se na pola puta zaustavi i krenu nazad kući, terajući magarca da ubrza sitni kas. Možda je to uradio zato što je oprobao mastilo ili što je mislio da čuje očev glas gledajući u nerazumljive reči, no šta god da je bilo u pitanju, on oseti da zna sadržaj pisma. Mastilo mu je strujalo u žilama. Reči su mu se bile uklesale u srce.

On u kasu uđe u kuću na magarcu i pre nego što je Mamura uspela da se povрати od iznenađenja – upravo je bila oprala pod – on sklopi oči i reče zapovednički: „Slušaj!“

Sadržaj pisma pokulja iz njegovih usta. Žena zajeca od radosti.

„Zatšto mi nikada nisi rekao da znaš da čitaš?“

„Zato što ne znam“, odgovori on iskreno.

Znao je i adresu sa kovertе, kao i ime zemlje u kojoj se otac naselio: Paravion. To je reč koja je ispisana velikim pravougaonim slovima. Belo na plavom: boje Paraviona.

Te noći on se uspava melodijom očevih reči koje je ko zna koliko puta ponovio. Pismo je postalo najveća dragocennost bračnog para.

Kovertа je preživela mnoge godine, a onda je polako počela da se raspada u paperje koje je poigravalo na sunčevoj

svetlosti. Hartija pisma je ogrubela, naborala se i počela da pokazuje druge znake starenja, mastilo je oteklo i sve se na kraju pretvorilo u prašinu koja je veselo sledila paperje i poigravala u mlazevima svetlosti. Ali sadržina pisma sačuvala se na usnama i u srcu Babe Baluka, a sada i Mamure, koja je reči mrmljala za vreme kućnih poslova kao što bi neka druga žena pevušila. Kasnije je te reči zaista pevala za sebe. Imala je čudesno lep glas. Heira i Eira su pričale da joj je slavuj sleteo na usta kad je bila dete. A njeni uvek rumeni obrazi bili su dva srećna crvendaća. Našle su je pod drvetom: na hoće, mesečeva kći.

Baba Baluk je morao da ode. Oskudica je bila sve veća. Cene povrća, naročito paradajza i krompira, dostigle su vrtoglavu visinu i ništa, baš ništa, nije ukazivalo na to da će ikada pasti. U Paravionu su ga očekivala plodna i radna vremena. A kada se vrati, odenuće ženu u divnu odeću i ukrasiće je nakitom, a ona će procvetati i zablistaće od zlata kao limunovo drvo.

Seljani nikada nisu voleli Babu Baluka i Mamuru i gledali su ih s podozrenjem. Čak su se plašili Mamure zbog njenog nepoznatog porekla i eterične pojave: ah, ta njena čudesna bela koža koja odoleva bodežima njihovih pogleda. Ali najviše zbog njene veze sa Heirom i Eirom, koje su svi smatrali vešticama, iako su se veoma koristili njihovim travama i hamajlijama kada bi ih pritislule mračne boljke i nevolje. Verovali su da je Mamura kći demona. Prema Babi Baluku osećali su samo neskriveni prezir i govorili su da je rob. Već bi ga odavno proterali iz sela da nije bio oženjen njome. Taj prezir i zavist pratila je uvek i radoznalost. Kada je pismo stiglo i njihovi skriveni napori da nešto saznaju nisu urodili plodom, organizovali su savetovanja pod noćnim nebom

boje indiga: Baba Baluk i njegova žena podeliće s njima sadržinu pisma ili će kamenicama biti proterani iz sela. Prosto nečuvano: sve te njihove tajne. Naprosto drskost, eto šta je to. Odlučili su da se sledećeg jutra okupe pred kućom Babe Baluka i već su počeli da dižu zgodne kamenice. Namera bi se i ostvarila da ih seoski starešina nije sprečio. Ne toliko iz milosrđa koliko iz straha od osvete Heire i Eire, koje sklopljenih očiju, s kopcima što podrhtavaju, mogu doslovno da okamene ljude. Čak su i deca odlično znala otrov njihovih prstiju: koliko su samo puta bili uštinuti kada bi ružili dve sestre ili ih gađali kamenicama. Ujed komarca ili žaoka ose nisu bili ništa prema noktima dveju sestara. Kada bi se neki mladi nevaljalac ipak usudio da ih izaziva sa rastojanja, ščepale bi ga u sekundi ma koliko daleko bio: „Dođi ovamo, guzice jedna!“ I onda bi ga ištipale. Niko se nije usuđivao da išta kaže, svi su se plašili stisnutih usta i pretećeg pogleda sestara. A kada bi se dečak konačno oslobodio, čekale su ga kod kuće roditeljske batine. Ponekad bi neka mati uspela da ih preklinjanjem odvрати od žrtve, jer one nisu bile nemilosrdne. Dečak je prestrašenim očima gledao kako mu se opasno približavaju crni nokti i upravo se spremao da vrisne iz dubine svoje mlade utrobe, ali one bi se na pola puta zadržale: mati je padala na kolena, valjala se po prašini, ljubila skute njihove odeće. Onda bi pustile derana, mati bi ga ščepala za nadlakticu i odvukla ga kući, gde bi dobijao još gore batine nego što je bila kazna dveju veštica.

Ponekad bi se neka mati popela do bliznakinja da uzme mast od vučjeg čička kako bi iscelila sinovljeve modrice.

Kada su deca neposlušna, što je kod dečaka bivalo redovna pojava, dovoljno je bilo da mati zapreti kako će doveti dve veštice i oni bi odmah zaplakali kao da su dve zastrašujuće žene već krenule. To je delovalo izuzetno dobro i posle

nekoeg vremena svi su ostavljali na miru Heiru i Eiru. One bi to ponekad i žalile.

„Ostavite ih na miru“ reče seoski starešina, „doći će već i naše vreme.“ Razočarani seljani se razidoše, bacajući prema vratima besne poglede koji su sadržali pretnju. Samo čekajte.

Sve to vreme Baba Baluk i Mamura pojma nisu imali šta se oko njih dešava. Srećni zbog pisma, njima je stalno bilo proleće. Brali su očeve reči jedno drugom s usana kao jabuke. Ljubili su se i grlili. Baba Baluk je čak počeo da nalazi vreme i za predigru, doduše prekratku, ali ipak... Činilo se kao da se s dolaskom pisma blagi duh Paraviona nadnosio nad njima. Njegovi prsti prebirali su uživajući po njenoj koži. Njena pljuvačka bila je osvežavajuća. Nebo se odražavalo u njenim kopcima i ispunjavalo joj usta kad bi sklappala oči da nestane u pomrčini u kojoj je nestrpljivi Baba Baluk već nestao. Bilo proleće ili ne, plod nije hteo da raste u njenoj utrobi.

Karavan planina na obzorju nije kretao i nikuda nije stizao. Posle nekoliko leta, svake bogovetne noći sa stenovitih visina poče da odjekuje dozivanje sove. Suva godišnja doba nisu prolazila ništa brže od planinskog venca. Sovina tužbalica se sve više približavala i ubrzo se na prozor njihove sobe spusti sova. Beloglava sova s jedva primetnim crnim kovrdžama na grudima kao neuredno škrabanje i s ogromnim crnim očima. Hu-hu, glavom je izviđala sve četiri strane sveta i letela je od kuće do kuće. I dva meseca pre odlaska Babe Baluka Mamura je zatrudnela, kasnije od ostalih žena. Grožđe je zrelo i kroz providnu ljusku mogle su se videti koštice koje su izgledale kao neki fetusi. Mamura je lila biserne suze od sreće. Baba Baluk je bio neosetljiv na većinu trava i drugih sredstava, ali po savetu Heire i Eire, očigledno mu je pomoglo utrljavanje masti od mozga slepih miševa u tabane.

Iz kuće Babe Baluka letelo je perje belo kao cvetovi bade-ma i limuna. Deca su jurila za njime. Ljudi su čak pomislili da je to sneg, sve dok im perce ne bi sletelo na ruku.

Ali, ko je otkrio njihovu tajnu odluku?

Bliznakinje Heira i Eira živele su na vrhu brda u maloj trošnoj kolibi i senci hlebnog drveta. To drvo je uvek bilo prepuno ptica čije se pevanje smenjivalo, ali su ostajale nevidljive. Lišće se uvek komešalo. Dve sestre bile su nerazdvojne. Niko ih nikada nije video da se razdvajaju. Nije bilo jasno ni kako su se kretale, stopala su im bila nevidljiva, dronjci odeće vukli su se po zemlji. Hodale su, vukle se, bolje reći gegale, još bolje kotrljale se, uvek držeći se za ruke ispod nabora previše odeće i svaka se oslanjala na štap. Brade su im bile tetovirane; šake pocrnele od obilne kane; bile su grubo naborane kao površina stena ili izobličena vrba, a usta su se jedva mogla videti među prevojima kože. Kada se ima u vidu da su bile stare više vekova (videle su kako planine narastaju, tek da znate, gospodo), izgledale su još i dobro za svoje godine. Koža im je bila naborana skoro kao njihove halje kakve nose starice tog kraja. Komadi tkanine koji su tu i tamo zakopčani jedni preko drugih i koji su obrazovali kese za koje se nije znalo da li su to uvenule telesne obline ili nabori koji štrče, s mnogo veštačkih i opananih zlatnih niti, a preko svega nosile su široku prugastu maramu. Imale su više slojeva nego crni luk.

Duboko usađene oči s tužnim kopcima skrivale su živahnu svetlost sivozelenih dužica. Zvali su ih „okretne oči“: oči koje ništa ne propuštaju i koje su odavale sklonost prema opscenoj strani života. Tako su znale da uživaju prasnuvši u smeh kada bi u krilo stavile cvetove nara i Mamuri ih pokazivale kao uvod u anatomske zagonetke ženskog sveta. Žuti